

Проблеми и перспективи пред комисията за отнемане на имущество от престъпна дейност

Стойчо П.Стойчев, Георги Петрунов, Александър Велев

Създаването на специален закон и комисия за установяването на имущество, придобито от престъпна дейност през 2005 г. бързо води до увеличаване на производствата за отнемане на собственост в полза на държавата. Само за първите две години от своята дейност, комисията внася в съда с почти 50% повече дела от внесените от прокуратурата по Закона за собствеността на гражданите в периода 1997-2005 г. Въпреки този ръст в производствата, в последните пет години, работата на Комисията и процеса по отнемане на имущество придобито от престъпна дейност въобще, са изпълнени с трудности.

Дефицити в работата на комисията

В свое изследване РискМонитор установи, че комисията изпитва сериозни затруднения по отношение на ресурсната си обезпеченост. Едно от тях е високо-интензивното текучество на персонала, което сериозно разстройва механизма ѝ на функциониране. Комисията изпитва недостиг на финансови средства, особено в годините на бюджетни ограничения, свързани с икономическата криза. Като следствие от първите две, но и от известна недалновидност, в комисията липсва система за адекватна обработка на огромните масиви от информация, което затруднява нейното функциониране. Съществуват значими диспропорции в разпределението на натоварването между териториалните дирекции, което неизбежно дава негативно отражение върху ефективността на комисията.

Наличието на тези предпоставки логично води след себе си още неблагоприятни последици. Най-съществените от тях са липсата на единна методология за оценка на разследваното имущество и прекомерната зависимост на комисията от външни експерти при изготвянето на оценките. В резултат на това, възниква низ от съществени разминавания между експертите, които поръчва комисията (обикновено завишени) и

тези, възложени от съда. Завишаването на оценките на запорираното имущество се използва в годишните доклади на комисията за създаване на нереална представа по отношение на резултатите от нейната дейност. Същевременно, заплащането на външни експерти се превръща в много сериозен разход за данъкоплатците.

Противоречивата съдебна практика

През последните пет години, работата на комисията е възпрепятствана и от противоречивата съдебна практика, по внесените от нея дела, свързана главно с търсенето на причинно-следствена връзка между извършеното от лицето престъпление и придобитото имущество. Неяснотите в закона довеждат до ситуации, в които различни отделения, а понякога дори различни състави на едно и също отделение, тълкуват закона разнопосочно в това отношение.

Управление на имуществото

Съществен проблем пред гражданската конфискация, изобщо, е и неефективното управление на отнетото имущество. Често то бива умишлено или неумишлено увредено в процеса на производството или след него, поради неадекватни мерки по неговото опазване. Това на практика го прави непродаваемо и в много случаи неизползваемо. Въпреки, че основна цел на гражданската конфискация е лишаването на престъпниците от ресурси за извършване на престъпната им дейност, а не само пълненето на държавната хазна, то съсипването на практически държавно имущество не може да се толерира.

Публичен контрол

Проблеми създава и липсата на публичен контрол върху дейността на комисията. Тя се състои от петима души, излъчени на квотен принцип от Народното събрание, премиера и президента в

съотношение 3:1:1, като представителя на премиера е винаги и неин председател. Този модел на конструиране предполага слаба отговорност, прекомерна зависимост от министър председателя, липса на отчетност и в крайна сметка слаба ефективност. Парламентарният контрол се осъществява общо от Народното събрание и не е институционализиран в рамките на специална комисия или подкомисия. По тази причина, комисията попада в ползрението на парламента само по повод на скандали, станали публично достояние чрез медиите, което е и една от основните причини за липсата на отчетлив и ясно разпознаваем публичен образ.

Препоръки за оптимизация

За да бъдат преодолени посочените дефицити в работа на комисията е необходимо, успоредно с процеса на преосмисляне на гражданската конфискация в България, да се вземат мерки за нейната оптимизация.

Необходимо е да се гарантира публичният контрол върху дейността на комисията като се предвиди избора ѝ да става от Народното събрание (по модела на Сметната палата), както и да се определи механизъм за отзоваването ѝ при сваляне на доверието от страна на НС. Комисията по вътрешна сигурност и обществен ред към Народното събрание трябва да бъде оправомощена да осъществява текущ парламентарен контрол по модела на комисията за контрол на ДАНС.

Комисията трябва да се реструктурира като броят на териториалните дирекции бъде сведен до три. Необходими са мерки за повишаване на мотивацията и квалификацията на персонала. В закона трябва да се запише изрично, че прослуженото време в Комисията се признава за юридически стаж за служителите с юридическо образование, а работещите в специализираната администрация да получат статут на държавни служители.

Необходимо е да се изгради система за съхраняване и обработка на информацията като аналитичната и отчетната дейност се обособи в отделна дирекция с експерти по създаването и обработка на информационни масиви.

Комисията трябва да разработи единна методология за оценка на имуществото по пазарни цени към момента на придобиването, а експертизите да се извършват основно от нейни щатни служители.

Препоръчително е да се създаде специален междуведомствен съвет за управлението на отнетото имущество, включващ представители на комисията, Министерството на финансите, НАП и БНБ.

В проекта за нов закон трябва да се отдели специално внимание на проблема с разнопосочната съдебна практика, по отношение на причинно-следствената връзка между извършеното престъпление и имуществото на осъденото лице.